

**МІНІСТЕРСТВО РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ,
БУДІВНИЦТВА ТА ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО
ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ**

**Департамент з питань місцевого самоврядування та
територіальної організації влади**

вул. Велика Житомирська, 9, м. Київ, 01601; тел./фак (044) 590-47-88
e-mail: SviatovetsLV@minregion.gov.ua

23 10. 2017 № 8/13-446-17 на № _____ від _____

Саша <foi+request-26817-
1781455e@dostup.pravda.com.ua>

Шановний п. Олександр!

Департамент з питань місцевого самоврядування та територіальної організації влади Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України розглянув Ваш запит про публічну інформацію від 14.10.2017 щодо основних напрямів та перспектив реформи децентралізації в Україні та надає інформаційну довідку щодо впровадження процесів децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування, а також завдань на короткострокову перспективу.

Додаток: на 3 арк.

З повагою

**Директор Департаменту з питань
місцевого самоврядування та
територіальної організації влади**

С.І. Шаршов

Святовец Л.В.
590-47-54

Персональні дані, вказані Вами у зверненні (запиті), захищаються та обробляються Міністерством відповідно до Закону України «Про захист персональних даних» з метою розгляду Вашого звернення (запиту) згідно із законодавством.

ІНФОРМАЦІЙНА ДОВІДКА

щодо впровадження процесів децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування, а також завдань на короткострокову перспективу

Стратегічною метою реформ, що реалізуються в Україні визначено створення комфортних умов проживання в громадах та надання всіх видів послуг населенню на рівні кращих європейських стандартів.

Першим кроком до досягнення цієї мети стало прийняття політичного рішення і схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади, яка будується на принципах Європейської хартії місцевого самоврядування.

Не дивлячись на блокування супротивниками реформ змін до Конституції України щодо децентралізації влади, на сьогодні створено законодавче підґрунтя для забезпечення реформи.

Це передусім Указ Глави держави і Програмні документи Уряду та Парламенту, які одним з основних пріоритетів розвитку країни визначили децентралізацію влади та реформування місцевого самоврядування.

В межах чинної Конституції прийнято близько 30 Законів та інших нормативно-правових актів, спрямованих на просування реформи.

На сьогодні від органів виконавчої влади вже передана органам місцевого самоврядування суттєва частка повноважень з фінансовим забезпеченням під їх власну відповідальність.

Прийняття законів дозволило здійснити бюджетну та податкову децентралізацію, створити умови для співробітництва територіальних громад, розпочати добровільне об'єднання територіальних громад, законодавчо забезпечити право територіальних громад для приєднання до вже об'єднаних територіальних громад, дозволити об'єднуватися територіальним громадам розташованим на територіях **суміжних районів**, здійснити державну **фінансову підтримку** добровільно об'єднаним територіальним громадам, здійснити кроки до наближення послуг до споживача шляхом створення та організації роботи **центрів надання адміністративних послуг**.

Хочу наголосити, що найважливіше в процесі проведення реформ – це довіра людей до запропонованих шляхів її реалізації. За підсумками опитування, проведеного Радою Європи така довіра у 2016 р. суттєво зросла у порівнянні з 2015р.

Добровільне об'єднання територіальних громад

Так, станом на **10.10.2017 р.** на прями міжбюджетні відносини вийшли **366** об'єднаних територіальних громад.

У **47** об'єднаних територіальних громадах **30 квітня** відбулись перші місцеві вибори депутатів сільських, селищних, міських рад і відповідних сільських, селищних, міських голів.

У **201** об'єднаній територіальній громаді **29 жовтня** відбудуться перші місцеві вибори депутатів сільських, селищних, міських рад і відповідних сільських, селищних, міських голів.

На **24 грудня** призначено перші місцеві вибори депутатів сільських, селищних, міських рад і відповідних сільських, селищних, міських голів у **51** об'єднаній територіальній громаді.

Отже на кінець 2017 року Україна матиме вже близько **700** добровільно об'єднаних територіальних громад.

Місцеві бюджети

Нова модель фінансового забезпечення місцевих бюджетів сприяла збільшенню мотивацій до нарощування дохідної власної бази місцевих бюджетів.

Важливо, що нам вдалося знайти кілька вагомих мотиваційних факторів, які стимулюють громади до об'єднання, а саме: податкові преференції, можливість впливу на земельні ресурси, додаткова бюджетна підтримка та інші.

За 2016 рік надходження загального фонду місцевих бюджетів України — **146,6 млрд.** (116,3% від річного обсягу, затвердженого місцевими радами). Приріст — **+ 48,4 млрд.** (+49,3% відносно 2015 р.).

У порівнянні з початком 2016 р., залишки коштів загального фонду місцевих бюджетів (без субвенцій) збільшилися на **5,8 млрд.**

За січень-вересень 2017 року до загального фонду місцевих бюджетів (без урахування трансфертів) надійшло 134,9 млрд. грн., що складає 79,8 % від річного обсягу надходжень із змінами, затвердженого місцевими радами.

Приріст надходжень до загального фонду проти січня-лютого минулого року (у співставних умовах та без урахування територій, що не підконтрольні українській владі) склав 29,9 % або + 31,1 млрд. гривень.

Бюджети об'єднаних територіальних громад

доходи за 2016 р. (з урахуванням трансфертів з держбюджету) збільшилися більше, ніж у **7 разів**, порівняно з надходженнями 2015 р. бюджетів рад, що увійшли до ОТГ; **власні доходи бюджетів ОТГ** — збільшилися більше ніж у **3 рази** (з 1 до 3,3 млрд.); у розрахунку на 1 жителя — збільшилися більше ніж у **3 рази** з 700 до 2345 грн.

до доходів бюджетів ОТГ **зараховується 60 % ПДФО**, який надходив до районного бюджету.

Це – реальні результати децентралізації повноважень, ресурсів та відповідальності за місцевий розвиток, поліпшення якості послуг для населення (ЖКГ, благоустрій, місцеві соціально-економічні програми, оновлення інфраструктури).

Із **366 ОТГ** (які станом на 01.01.2017 р перейшли на прями міжбюджетні відносини) бюджети:

- 73 громад** є фінансово самостійними від держбюджету та сформовані без дотації;
- 48 бюджетів ОТГ** затверджені з реверсною дотацією до держбюджету.

3 передачею на місця відповідного фінансового ресурсу держава забезпечує фінансування делегованих повноважень

Це: базова дотація, стабілізаційна дотація, субвенція на соціальний захист населення, освітня субвенція, медична субвенція, додаткова дотація на освіту та охорону здоров'я. Державна допомога громадам у 2016 р. становила:

У 2016 р. місцеві бюджети одержали 196 млрд. грн. трансфертів, у 2017 р. передбачено – 255 млрд. грн.

До уваги:

- базова дотація — 4,7 млрд. грн. (2017 р. — 5,9 млрд. грн.)
- стабілізаційна дотація — 2 млрд. грн. (2017 р. — 2 млрд. грн.)
- субвенція на соціальний захист населення — 94,2 млрд. грн. (2017 р. — 101,9 млрд. грн.)
- освітня субвенція — 44,5 млрд. грн. (2017 р. — 52,6 млрд. грн.)
- медична субвенція — 44,4 млрд. грн. (2017 р. — 55,5 млрд. грн.)
- додаткова дотація на освіту та охорону здоров'я 2017 р. — 14,9 млрд. грн.

Ключовими залишаються питання наповнення місцевих бюджетів, ефективне їх використання, в тому числі освоєння субвенцій на розвиток інфраструктури ОТГ і коштів ДФРР

У 2016 році:

- державний фонд регіонального розвитку - 3 млрд. грн.;
- субвенція на соц-економ розвиток територій - 3,3 млрд. грн.,
- субвенція на розвиток інфраструктури ОТГ - 1 млрд. грн.;

Завдяки цим коштам **реалізовано понад 2 тисяч проектів** з ремонту доріг, шкіл, освітленню вулиць, енергозбереження, водо-тепло-постачання, об'єктів культури, спорту та інших, які позитивно впливають як на побут, так і на свідомість жителів громад стосовно переваг реформованої системи місцевого самоврядування.

У 2017 році:

- державний фонд регіонального розвитку - 3,5 млрд. грн.;
- субвенція на соц-економ розвиток територій - 4 млрд. грн.,
- субвенція на розвиток інфраструктури ОТГ - 1,5 млрд. грн.;

Напрямки спрямування вищезгаданих коштів - ремонт доріг, шкіл, освітленню вулиць, енергозбереження, водо-тепло-постачання, об'єктів культури, спорту тощо.

Крім того, Урядом в Законі України «Про Державний бюджет на 2017 рік» Мінрегіону передбачено 270 млн. гривень для будівництва футбольних полів із штучним покриттям у регіонах України.

Відповідно до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для будівництва футбольних полів із штучним покриттям у регіонах України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06.09.2017 № 714, бюджетні кошти спрямовуються на реалізацію проектів будівництва (нове будівництво, реконструкція, у тому числі виготовлення проектної документації) футбольних полів (майданчиків, стадіонів) із штучним покриттям у регіонах України, насамперед проектів, які передбачають співфінансування з місцевих бюджетів або інших джерел, не заборонених законодавством.

Секторальна децентралізація

У сфері надання адміністративних послуг

Змінами до законодавств від органів виконавчої влади органам місцевого самоврядування передано повноваження у сфері архітектурно-будівельного контролю та удосконалення містобудівного законодавства; надання адмінпослуг з видачі документів дозвільного характеру; надання через ЦНАПи адмінпослуг з реєстрації та зняття з реєстрації місця проживання фізичних осіб у межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці, державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців, державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, надання відомостей з Державного земельного кадастру.

Функціонує 715 ЦНАПів, з них створено: 251 — органами місцевого самоврядування (у т. ч. 32 територіальних підрозділа), 46 — об'єднаними територіальними громадами.

Планується створити карту мережі ЦНАП на основі планів формування спроможних громад.

Крім того, секторальна децентралізація передбачає формування оптимальної мережі закладів освіти, охорони здоров'я на відповідних рівнях.

Тому не менш важливим є завдання з розроблення стандартів (нормативів) надання послуг у цих сферах. Їх впровадження впливає на здійснення розрахунків витрат держави на конкретну галузь та сприятиме підведенню системи освіти, охорони здоров'я на якісно новий рівень.

Держбюджетом на 2017 рік збільшено розміри освітньої субвенції на 8,1 млрд. грн. а також медичної субвенції на 11 млрд. грн. Також передбачено додаткову дотацію місцевим бюджетам у розмірі 14,9 млрд. грн. на охорону здоров'я та освіту.

У сфері освіти

На сьогодні в областях вже функціонує 441 опорних закладів (135 в ОТГ) та 887 їх філій, в яких навчається близько 76 тис. учнів.

Запровадження опорних шкіл та пониження статусу шкіл-філій можливе тільки за умови організації якісного підвезення дітей — передбачає наявність автобусів та відремонтованих доріг.

Для забезпечення підвезення дітей до опорної школи наявний 651 шкільний автобус.

Професійно-технічна освіта

Підготовка кваліфікованих робітників для всіх галузей економіки здійснюється у 787 державних професійно-технічних навчальних закладах, що підпорядковані МОН, в яких навчаються майже 285 тисячі осіб.

Згідно із змінами до Бюджетного кодексу видатки на фінансування ПТНЗ здійснюються з обласних бюджетів, бюджетів міст – обласних центрів та бюджету м. Києва.

За кошти освітньої субвенції (у 2017 р. яка становить 2,05 млрд. грн.) здійснюється фінансування здобуття учнями ПТНЗ повної загальної середньої освіти.

Для забезпечення якісної підготовки робітничих кадрів на засадах державно-приватного партнерства створено 8 сучасних галузевих центрів на базі діючих ПТНЗ із залученням інвестицій роботодавців.

У сфері охорони здоров'я

Реформа охорони здоров'я в контексті децентралізації влади передбачає розділення видів медичних послуг, що надаються на відповідній території, на первинну, вторинну, третинну:

- первинна медична допомога - на рівні територіальних громад.
- вторинної медичної допомоги - госпітальні округи (об'єднують кілька громад, районів).

Реформа передбачає етапи формування госпітальних округів як функціональних об'єднань лікарень, розташованих на визначеній території.

На сьогодні в більшості областей (17) сформовано 64 госпітальних округи.

У сфері управління земельними ресурсами

Створення умов формування інвестиційної привабливості територій, а саме: Передусім законодавче забезпечення встановлення юрисдикції на всю територію ОТГ та права управління та розпорядження землями в рамках обмежень, визначених їх планувальною документацією. Проведення інвентаризації земель кожної ОТГ. Ввести систему контролю та оперативного втручання з боку державних органів у випадку порушень законодавства у цій сфері.

Розвиток дорожньої інфраструктури передбачає децентралізацію системи управління дорогами

В Україні майже 50 тис. км доріг державного значення і, в порівнянні з 2016 роком, коли було виділено 12 млрд грн. на їх ремонт, у 2017 році на ці цілі передбачено 30 млрд грн.

Міжмуніципальна консолідація (співробітництво)

Завдяки законодавчому забезпеченню права органів місцевого самоврядування на муніципальну консолідацію, кооперацію фінансових, організаційних та інших ресурсів,

створення спільних комунальних підприємств та їх спільних органів управління для вирішення проблем місцевого значення укладено 108 договорів між 504 місцевими радами.

Завдання щодо подальших кроків на середньострокову перспективу.

Секторальна децентралізація

медична реформа (*госпітальні округи, автономізація закладів, клінічні протоколи, «гроші йдуть за пацієнтом», урядові програми ангіографії, реімбурсація*);

стандарти освітніх послуг, оптимізація малокомплектних шкіл, опорні школи; монетизація соціальних пільг (*пільгові перевезення громадським транспортом*), прозорі офіси, єдиний реєстр соціальної підтримки

Розширення повноважень з управління територіями

розширення юрисдикції ОТГ у прийнятті рішення щодо розпорядження земельними ділянками за межами населених пунктів (*передача у власність, користування, вилучення, продаж, крім земель природоохоронного фонду загальнодержавного значення, земель з розташовуванням нерухомості держвласності, у користуванні держорганів, лісгосподарського призначення, оборони, планування*) (*відповідний законопроект зареєстровано у ВРУ*);

земля у комунальну власність виключно для ОТГ на основі містобудівної документації;

ефективний державний та громадський контроль.

Розподіл повноважень між ОМС та МОБВ, МДА: субсидіарність

оптимізація структури, граничної чисельності, обсягу повноважень МДА, де діє ОТГ;

переформатування районної влади, де ОТГ покриває всю територію;

Дорожній фонд (*субвенція на комунальні дороги, управління дорогами місцевого значення, безпека руху*);

мережа дільничних поліцейських в ОТГ;

передача ОТГ майна установ соціокультурної сфери з районного рівня;

спрощений прядок передачі містам-обласним центрам майна ПТУ та формування регіонального замовлення

Посилення кадрового забезпечення

(*Закон про службу в органах місцевого самоврядування - 09.02.2017 №2489: гідна зарплата, прозорість відбору, незалежність, сіті-менеджери, політична нейтральність, навчання*)

Стимулювання добровільного об'єднання

якісні Перспективні плани - корегування;

чіткий механізм утворення та ліквідації АТО, визначення та зміни їх статусу, категорії, назв, меж (*законопроект про засади АТУ*)

Удосконалення механізму державної підтримки

взаємозв'язок проектів ДФРР із завданнями Державної стратегії регіонального розвитку та регіональних стратегій

скорочення строків затвердження проектів ДФРР;

збереження залишків коштів ДФРР для ОМС на довгострокові проекти;

поліпшення порядку надання інфраструктурної субвенції ОТГ;

фонд енергоефективності (400 млн. грн. + можлива підтримка ЄС 100 млн. євро.) + програма «теплі кредити» (400 млн. грн.).